

ՅԻՇԱՏԱԿ

Իսկ ամենշան եթէ մնայ
Երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ
Եւ յիշատակս ալ թառամի
Ո՛հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ...

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ (1871)

Բանաստեղծը յաւերժական ճշմարտութիւնը քանդակած է, կուռ, ճշգրիտ եւ թափանցող խօսքերով: Առանց յիշատակի՝ մարդ արարածը չի կրնար գոյութիւն ունենալ:

Յիշատակը՝ սոսկ յիշողութիւն չէ, այլ արժէքներու եւ ապրելաոճի ժառանգում եւ փոխանցում, պատմութիւն, մշակոյթ: Ո՛չ ժամանակը եւ ո՛չ տեղը չեն կրնար խափանել այս անընդհատ հոսքը, անընդմէջ փոխանցումը, որ միաժամանակ յարաճուն հարստացում կ'ենթադրէ: Ի վերջոյ, բանականութեան հետ կապուած է: Մարդ արարածը ասով կը տարբերի միւս էակներէն:

Իսկ դարերու հոլովոյթը՝ զտարանն է, մաքրարանը, որով չարը՝ որպէս դիրտ՝ կը գրաւէ իրեն յատկացուած տեղը, եւ մարդկային յիշողութեան մէջ կը մնան յաւերժութեան արժանի մտքերը, խօքերն ու գործերը:

Բարգրատունեաց մարգարիտ՝ մայրաքաղաք Անիի 1050ամեակը այս հատորին մէջ կ'ուզենք յաւերժացնել այն գիտակցութեամբ, որ նոյնիսկ եթէ այսօր եւ առ այսօր տուեալ տարածքը չէ ազատագրուած, սակայն այդ արժէքի կրողները կը փոխանցեն իրենց ժառանգութիւնը նոր սերունդներուն, գիտակցելով, որ հողի եւ ջուրի կանչը անպայման լսելի կ'ըլլան, ի հեճուկս ժամանակին, եւ նախնիներու աճիւնները երբեք հանգիստ պիտի չգտնեն առանց իրենց յիշատակը յաւերժացնող սերունդներուն:

Խօսքը՝ այնպիսի արժէքներու մասին է, որ որքան ալ ներկայ նիւթապաշտ աշխարհը ուզէ մոռացութեան մատնել, անտարբերութեան մառախուղող շղարչել, սակայն անթեղուած կրակի նման կրկին ու կրկին անգամ զերթ ժայթքող հրաբուխ պիտի հրկիզէ մատղաշ սե-

ըստնդի սիրտն ու հոգին, լեզու պիտի առնէ նոյնիսկ օտարալեզու հայորդու մէջ, պիտի կերտէ բոցաշունչ հայորդիներ, պիտի քանդակէ խիզախ հերոսներ... այդ՝ մայրենի ՀՈՂԻ ԿԱՆՁՆ է, մայր հայրենիքի ձգողութիւնը, ոգեշնչող ամրապնդիչ զօրութիւնը: Ուրիշ ո՛չ մէկ վայր չի կրնար մեզի պարգեւել այն հարազատութեան զգացումը՝ որ հայրենի հողը ձրիաբար կը շնորհէ բոլորին, որ կը կանգնին իր վրայ, ու վերջապէս կը թոթափեն օտարութեան դաժան ու մեռելահամ պիտակը: Հայրենի՛ք... հայրերու երկիր, երկիր՝ ուր միայն հարազատը իրաւունք ունի հայրերու վրայ կանգուն մնալ ու չտապալիլ, որովհետեւ հայրերը միայն իրենց սերունդը վեր կը պահեն...

Մենք եւս, անմառ պահենք մեր հայրերու անմահ յիշատակը: